

שביעית תופסת את דמיה

הרב ברוך קהת

המשנה (שביעית פ"ח מ"ז) קובעת:

ואחרון אחרון נתפס בשביעית והפרי עצמו אסור

הברייתא בתורת כהנים פרשת בהר פרשה ב דורשת דין זה מהמקרא:

'כי יובל קודש', מה קודש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה, אי מה קודש יוצא לחולין ודמיו נתפסים יכול אף שביעית כן? תלמוד לומר 'היא', הרי היא בקדושתה, נמצית אומר האחרון אחרון נתפס כשביעית ופירי עצמו אסור

הברייתא מוסיפה וממחישה קביעה זו בדוגמה:

כיצד? לקח בפירות שביעית בשר אילו ואילו מתבערים בשביעית, לקח בבשר דגים יצא בשר ונכנסו דגים, בדגי' שמן יצאו דגים ונתפס שמן, האחרון אחרון נתפס ופרי עצמו אסור

ברייתא זו מובאת בשני התלמודים. בירושלמי (שביעית פ"ח ה"ז) היא מובאת על המשנה הנ"ל. בבבלי עבודה זרה סב ע"א (ובמקבילה בקידושין נח ע"א) היא מובאת לצד הקביעה שעבודה זרה תופסת את דמיה, קביעה הנדרשת מהכתוב: 'והיית חרם כמוהו, כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמוהו'. התלמוד מציג שתי דרשות אלה, לגבי שביעית ולגבי עבודה זרה, כשני כתובים הבאים כאחד.¹ לפי קביעת המשנה והמדרש ברור שדין שביעית ייחודי ולא מצאנו כמותו: מצד אחד, קדושתו נתפסת בדמיו, אך היא אינה מוסרת מהפרי הראשון (בשונה מהקדש). מצד שני, אחרי שהפרי השני נמכר, מוסרת ממנו הקדושה ורק הפרי האחרון נתפס בה, בשונה מדין עבודה זרה.² בהקדש אמנם יש מקרה שבו הקדושה נתפסת ואינה מוסרת מהראשון – דין תמורה: 'והיה הוא ותמורתו יהיה קדש' (ויקרא כ"ז, י), אך

¹ רבינו חננאל על אתר מביא את הדרשה ביחס לשביעית בלשון זו: 'וכתיב בשביעית 'תהיה' – בהויתה תהא כל שאתה מהיה ממנה הרי הוא כמוהו', וצ"ע האם כך היה הנוסח בגמרא שלפניו. מדבריו במקבילה בקידושין נח ע"א לא נראה שכך גרס בגמ'.

² התוס' בעבודה זרה ובקידושין שם דנו בשאלה מדוע שני הכתובים נחשבים כבאים כאחד, אע"פ שאינם שווים בדינם, ואכמ"ל.

מחולת המחנים

בשונה משיעית, בתמורה אין הקדושה עוברת על ידי המרה נוספת, שכן אין תמורה עושה תמורה (תמורה פ"א מ"ה).

התפסת הקדושה בתחומים אחרים

להבנת דין זה – הקובע שדמי הפרי נתפסים בקדושת שביעית, אך הקדושה נשארת על הפרי הראשון – נדרש להשוותו לתחומים אחרים שבהם דמי החפץ נתפסים בדינו. נפתח את הדיון ביכולת להתפיס את הקדושה בדבר אחר ונעבור לתנאי הפקעת הקדושה.³

התפסת קדושה/איסור מוזכרת במקורות ביחס לקודש ולעבודה זרה, ושניהם הוזכרו כאמור בבבלי בהקשר להתפסת קדושה בשביעית: קודש כמקור לכך כדברי הברייתא, ועבודה זרה ככתוב נוסף הבא כאחד עם האמור בשביעית. התפסת קדושה נזכרת מפורשות בתורה בקודש ובמעשר שני. בעבודה זרה התפסת האיסור נדרשת כאמור מהכתוב 'והיית חרם כמוהו'. הקביעה שעבודה זרה תופסת את דמיה אינה נובעת מתכלית שהתורה רוצה להשיג על ידי התפסת הקדושה, כמו שיתבאר בסמוך ביחס למעשר שני, אלא מעצם חומרתו של איסור ההנאה הרובץ על עבודה זרה. ר' ישמעאל בן ר' יוסי וחכמים נחלקו בשאלת ממדי כוח זה להתפיס את האיסור: האם הוא נאמר רק בחילופי העבודה הזרה הראשונים, או גם בחילופי חילופיהם וכן הלאה (ירושלמי עבודה זרה פ"ה ה"א; בבלי עבודה זרה נד ע"ב). לעומת זאת, במעשר שני ההתפסה של הקדושה נועדה לאפשר לקיים את מצוות אכילת המעשר בירושלים למרות ריחוק המקום ומעמסת הבאת הפירות, כמפורש בתורה (דברים י"ד, כד-כו). כמובן שקביעה זו, מצד מגמתה, כרוכה בהכרח בהסרת הקדושה מהפירות, שכן אחרת לא הושגה המטרה שלשמה נקבעה היכולת להתפיס את הקדושה. ביחס להקדש, אפשר לומר באופן דומה שנדרשת היכולת של התפסת הקדושה בדבר אחר, שכן הקדש בדק הבית, ואף חפצים המוקדשים בקדושת דמים למזבח, בדרך כלל לא ניתן להגשים את ייעודם אם אין אפשרות להעביר את הקדושה לגורמים אחרים שבהם אפשר יהיה להגשים את מטרתם: בקדושת בדק הבית לחומרי בנייה וכדומה, ובקדושת מזבח לדברים הראויים להקרבה. אך נראה שבאשר לקודש, מצב זה נכון לא רק מצד תכליתו של ההקדש, אלא גם מעצם אופייה של הקדושה.⁴ קדושת בדק הבית נובעת מבעלות ההקדש, ופדיון ההקדש מוציא את החפץ מבעלות ההקדש ומכניס במקומו לבעלות ההקדש את דמיו, ולכן הקדושה חלה על הדמים. ממילא גם פוקעת הקדושה מהחפץ שהוקדש, מאחר שיצא מבעלות

³ הפקעה שבאה בעקבות התפסת הקדושה. ישנן דרכי הפקעת קדושה או איסור אחרות (כגון דבר שנעשית מצוותו), שאינן מענייננו כאן.
⁴ ע"י בית ישי ס"ל וס"י צג.

שביעית תופסת את דמיה

ההקדש. קדושת דמים למזבח חלה רק על דמי החפץ ושוויו, ולא על גופו של החפץ, ואם כן מבחינת מהותה נראה שאין סיבה שלא ניתן יהיה להעתיק את הקדושה משווי חפץ זה לשווי של חפץ אחר. באשר למעשר שני, מבחינת פרשת מעשר שבויקרא כ"ז, ל-לא, נראה שהוא דומה להקדש, אך מבחינת פרשת המעשר שבדברים י"ד, כב-כז, נראה שזו קביעה מחודשת של התורה כדי לאפשר את קיום מצוות אכילתו בירושלים כנ"ל.⁵

הסרת הקדושה בתחומים אחרים

בשאלת הסרת הקדושה או האיסור מהפרי או מהחפץ המקורי, כמובן שלא נדרש לבאר מדוע עבודה זרה, בשונה מהקדש, נשארת באיסורה אפילו אם החליפה בדבר אחר, שכן 'אין פדיון לעבודה זרה'⁶ ולאיסורי הנאה בכלל. אך את ייחודה של שביעית, שלא ניתן לחללה כדי להסיר את הקדושה מהפרי הראשון, לעומת הקדש שהברייתא למדה שביעית ממנו, יש צורך לבאר. כאמור, ברור מדוע בהקדש של קדושת דמים, הקדושה תסור עם החילול, שכן הקדושה חלה על הערך הממוני שבחפץ, ולא על גופו, ולכן אפשר להעביר את הקדושה לערך ממוני אחר. בהקדש של קדושת הגוף אכן לא ניתן להסיר את הקדושה.⁷ בקרבן שנפל בו מום, אפשר להעביר את הקדושה, הנוגעת לייעודו כקרבן, לדבר אחר, ושיירי קדושה נשארים בגוף 'פסולי המוקדשים' האסורים בגיזה ועבודה. גם מתרומה, הקדושה בקדושת הגוף, לא ניתן להעביר את הקדושה. את מעשר שני, המוצג בפרשת בחקותי (ויקרא כ"ז) כדומה להקדש, אפשר להבין כאמור כקדושת דמים כמו שאר ההקדשות שבפרשה. לגבי מעשר שני המוצג בפרשת ראה (דברים י"ד), שהתקדש לייעוד של אכילה בירושלים, התורה נדרשת לחדש באופן מיוחד את האפשרות לפדותו. מאחר שעיקר המצווה היא שבעל היבול יאכל את מעשר יבולו בירושלים בקדושה, התורה קבעה שאפשר לקיים זאת גם באמצעות אכילת תחליף של המעשר בירושלים. לעומת זאת, בשביעית, שגם דינה דומה לקדושת הגוף, אין סיבה שתגרום לתורה לאפשר את הסרת הקדושה ממנו בדומה לסיבה שישנה ביחס למעשר שני. בנוסף לכך, בדין יבול השביעית המטרה אינה שיעשה מעשה מסוים בחלק מהיבול, שאז ניתן היה לקבוע שאמנם ברירת המחדל היא אכילת פירות השביעית עצמם, אך ישנה אפשרות לקיים זאת גם בחילופיהם שלהם, בדומה למעשר שני. התורה קבעה את דין יבול השביעית כולו כיבול מקודש שאין לאוכלו אלא באופן מיוחד 'משולחן גבוה', וברור אפוא שאין קדושת הפירות יכולה להתחלל. לאור זה נראה שאע"פ שדין

⁵ על ההבחנה בין שתי פרשיות המעשר הללו ראו מאמרי: "מעשר דגן תירשן ויצהרן, ובכורות בקרן וצאנן", עלון שבות, 83 (תשרי תשמ"א), עמ' 60-73.

⁶ לשון המשנה ע"ז פ"ג מ"ט.

⁷ נראה שזה הבסיס לקביעת התורה ביחס לדין תמורה, שעל פיו הקדושה לא סרה מהבהמה שאותה הוא בא להחליף.

מחולת המחנים

התפסת הקדושה בדמי שביעית נלמד כאמור מקודש, אין הוא דומה לדין התפסת הקדושה בקודש שנובע מדין חילולו. מהו אם כן אופיו של דין זה?

דין תפיסת הדמים בשביעית

לגבי תפיסת הדמים בשביעית קבע כאמור הבבלי שיחד עם תפיסת הדמים בעבודה זרה הם שני כתובים הבאים כאחד. בעבודה זרה תפיסת הדמים היא הרחבה של איסור ההנאה ל'תוצריה' של העבודה הזרה, ונחלקו כאמור תנאים עד היכן נתפס האיסור, אך הכל מודים שמה שנתפס באיסור אין האיסור סר ממנו. בשביעית אין הדבר כן, שהרי מוסכם על הכל שהאחרון נתפס בקדושה, ומעבירי הקדושה אינם אלא שלבי מעבר. לכאורה קשה לתלות את דיני השביעית העוברים לחילופיהם בכך שהם התהוו מפירות השביעית כמו בעבודה זרה, שהרי דין שביעית לא נלמד מעבודה זרה, אלא רק הוזכר לצדו בהקשר של שני כתובים הבאים כאחד.⁸ אך נראה שכך עולה מדברי הסוגיה בעבודה זרה עצמה. כאמור, הגמ' התייחסה לכתוב ביחס לעבודה זרה ולשביעית כשני כתובים הבאים כאחד, אך לא ראתה בקודש, שבו נאמר דין התפסת הקדושה, כתוב שלישי המלמד אותו עיקרון. לאור זה, נראה אפוא שהדין שנלמד מקודש לשביעית דומה באופיו לדין של התפסת הדמים שנאמר בעבודה זרה, ואינו דומה לדין התפסת דמים בקודש עצמו. הקושי המתעורר לאור הבנה זו של דין תפיסת הקדושה בשביעית הוא בהבדל ביחס לפרי השני בין שביעית לעבודה זרה. אם מה שנתפס בקדושה הוא אכן מה שמתהווה מהשביעית, מדוע קדושה זו יכולה לסור ממנו ולעבור לחילופיו, בשונה מעבודה זרה שלגביה ברור שהאיסור שחל על חילופיה לא יסור מהם גם אם יחליפם בדבר אחר.

דין אחר שאפשר לדמות לו את דין תפיסת דמי שביעית הוא דין תמורה, שגם בו, אע"פ שהקדושה לא סרה מהבהמה שהוקדשה בתחילה, הבהמה השנייה מתקדשת. דין זה של תמורה אינו דומה לדין תפיסת האיסור בעבודה זרה, שכן בעבודה זרה הוא נאמר ביחס למכירה ובתמורה ביחס לדרך חילול. ונראה שדין תמורה הוא כעין קנס של התורה למי שרצה להחליף באיסור את הבהמה שהקדיש.⁹ אך מסביר קשה להבין באופן זה דין קדושת דמי שביעית, שהרי המוכר לא עבר על איסור במכירה שאינה דרך סחורה.¹⁰

⁸ לפי הדרשה שבדברי רבינו חננאל (הנ"ל בהע' 1), הדומה לדרשה שנאמרה ביחס לעבודה זרה: "תהיה בהויתיה תהא" סביר שיש לבאר כך, אך כאמור דרשה זו לא הובאה בגמ'.

⁹ ראו מורה נבוכים ח"ג פט"ו; ספר החינוך מצוה שנא.

¹⁰ נראה שהחזו"א (שביעית סי' י' סק"ג) ראה בעבודה זרה ובתמורה שני דגמים שניתן על פיהם לבאר את התפסת קדושת שביעית בדמיה. החזו"א שם התקשה בתפיסת הדמים בשביעית אע"פ שהפירות עצמם נשארו בקדושתם למאן דאמר שהקדושה עוברת דרך חילול (ראו בסמוך), ודימה זאת לדין תמורה. אך במעבר

דרך מקח ודרך חילול

בשני התלמודים מובאת מחלוקת ר' יוחנן ור' אלעזר האם דין שביעית תופסת דמיה נאמר דוקא בדרך מקח, כלומר כשבעל הפירות מוכר אותם לאחר, או גם בדרך חילול, כלומר כשבעל הפירות אומר שהוא מחלל את הפירות על דבר אחר שלא על ידי מכירתם לאחר. שני התלמודים מסייעים לכל אחד מהאמוראים מברייתות.

בירושלמי (שביעית פ"ח ה"ז):

בעו מיניה מרבי יוחנן: שביעית מהו שתצא דרך חילול? אמר להו: ¹¹ ולמה לא? אמר ר' לעזר: אין שביעית יוצא דרך חילול אלא דרך מכירה

ובבבלי (סוכה מ ע"ב):

אמר רבי אלעזר: אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. ורבי יוחנן אמר: בין דרך מקח בין דרך חילול

הבבלי גם מציע את טעמי השיטות:

מאי טעמא דרבי אלעזר? דכתיב: בשנת היובל הזאת וגו' וסמך ליה וכי תמכרו ממכר, דרך מקח, ולא דרך חילול. ורבי יוחנן מאי טעמא? דכתיב: כי יובל היא קדש, מה קדש, בין דרך מקח בין דרך חילול, אף שביעית, בין דרך מקח בין דרך חילול

הגבלת המחלוקת לפרי ראשון או לפרי שני

הבבלי בהמשך מביא את דברי רב אשי שהגביל את מחלוקתם של ר' יוחנן ור' אלעזר. בתחילה, הוא הגביל את המחלוקת לפרי הראשון, "אבל בפרי שני דברי הכל בין דרך מקח בין דרך חילול". בעקבות קושיית רבינא מהברייתא, המצריכה דרך מקח גם בסלע של שביעית (פרי שני), הגביל רב אשי את המחלוקת דוקא לפרי שני: "אבל בפרי ראשון, דברי הכל דרך מקח אין, דרך חילול לא". הלשון הראשונה של רב אשי קשה מאוד בלשונו של ר'

הקדושה בדרך מקח לא ראה החזו"א קושי, והוא הבין זאת בדומה לעבודה זרה: "הן המהוין לו את הדמים", וכך משמע מהבבלי כאמור.
¹¹ בכת"ל: 'ליה'. תקנתו כנוסח רש"ס. אבל וודאי שצ"ל "להון" כצורה הארמית הגלילית, שהרי "להו" היא הצורה הארמית הבבלית.

מחולת המחנים

אלעזר שאמר 'מתחללת', שכן הפרי הראשון אינו מתחלל, כמפורש במשנה.¹² רש"י הרגיש בכך ולכן ביאר: "אין שביעית מתחללת לתפוס דמיה בקדושתה". ערוך לנר עמד על קושי זה וכתב שהגמ' לא הקשתה זאת על דברי רב אשי ללשון זו, משום שממילא הם נדחו לאור דברי הברייתא הנ"ל. נראה שבלשון הירושלמי קשה עוד יותר לקבל את פירוש הלשון הראשונה של רב אשי, לפיה האמוראים התייחסו לפרי השביעית עצמו. בירושלמי נשאל ר' יוחנן 'מהו שתצא?'. השואלים השתמשו כנראה בפועל 'יצא' בעקבות לשון הברייתא, שהשתמשה בפועל זה כדי לתאר את חילול הפרי הקודם: 'יצא בשר נתפשו דגים', ואם כן ברור שמדובר בפרי השני, שאכן יוצא מקדושת שביעית. קושי נוסף על ההנחה שההתייחסות היא לפרי השביעית עצמו הוא, שאם המחליף את הפרי מכיר את דין המשנה שהפרי עצמו אסור, לא ברור איזה עניין יש לו לעשות את פעולת החילול אם היא אינה מוציאה את הפרי מקדושתו, ורק מחילה דיני קדושת שביעית על הדבר שעליו הוא בא לחללו. דוחק הוא לומר שהשאלה נשאלה על מי שאינו יודע את הדין והוא עושה זאת כי הוא סבור שזה יועיל לו להוצאת הפרי לחולין. כמו כן קשה לפי זה תשובת ר' יוחנן: 'ולמה לא?', שכן יש חידוש גדול בקביעה שתהיה קדושה בשניהם, בניגוד לכוונתו של האדם שהחיל את הקדושה. כאמור, גם מסברא קשה מאוד להבין מדוע אם בא לחלל את הקדושה, הקדושה תעבור לדבר שעליו בא לחללו, אע"פ שהפרי נשאר בקדושתו.¹³ לכן נראה שהירושלמי סבר כדברי רב אשי בלשון השניה.¹⁴

סברותיהם של ר' יוחנן ור' אלעזר

נבחן את מחלוקת ר' יוחנן ור' אלעזר מבחינת הסברה. החילול הוא אמצעי שיצרה התורה כדי להעביר את הקדושה מחפץ לחפץ. כאמור (אחרי הע' 4), מנגנון החילול הוא פשוט

¹² לכאורה הירושלמי משתמש בלשון חילול לגבי התפסת קדושה בדמים אף כשהמקור לא מתחלל. בראש מסכת מעשר שני דן הירושלמי באיסור מכירת מעשר שני באופן שהפרי נשאר בקדושתו אצל הקונה והדמים שהוא שילם עבורו נשארו חולין. הירושלמי טוען שלשיטת ר' יהודה שמעשר שני ממון בעלים, יש ללמוד להתיר את המכירה מביכורים שמותר למוכרן. דוחה זאת הירושלמי: "לא אם אמרת בביכורים שאינן תופסין את דמיה תאמר במעשר שני שהוא תופס את דמיו. שביעית תוכיח שהיא תופסת את דמיה ומותר למוכרה. אמר רבי יודן: מוז? מכירתה של שביעית היא חילולה". וכתב החזו"א שם שברור שהכוונה להתפסת דמים אף שהפרי נשאר בקדושתו כקביעת המשנה, ובכל זאת מכנה זאת הירושלמי 'חילולה'. אך נראה שאין להוכיח משם לסוגייתנו, שכן כוונת ר' יודן לדחות, ששביעית שבה הדמים שביד המוכר נתפסים בקדושת שביעית דומה למכירת מעשר שני על מנת לחללו, שזה ודאי מותר. סברת הטענה היא, שאם יש איסור במכירת מעשר שני האיסור נאמר כשאדם מוכר את המעשר כדי להיפטר מחובת ניהוג הקדושה בו, אך כשהוא מחללו על ידי המכירה, הדמים שבידו מעשר, וכמו שהוא עצמו חיללו כפי שהורתה התורה. בשביעית מאחר שהיא תופסת את דמיה, הרי שהוא עצמו ינהג קדושה בדמים שמקבל, והוא אינו מסלק מעליו את הצורך בניהוג הקדושה. לכן משתמש הירושלמי בלשון 'חילולו' כלומר זה כמו חילול מעשר שני על ידי המכירה שודאי מותר.

¹³ ראו אחרי הע' 9. החזו"א הנ"ל בהערה 10 הוצרך להשוותה לדין תמורה, אך הרגיש בקושי שבהשוואה זו וכתב 'ואין לחוש כיון דלא קיימא הכי'.

¹⁴ לכן תמוהים בעיני דברי פליקס על אתר (עמ' 199), שפירש שהירושלמי התייחס גם לחילול פירות השביעית עצמם. ועי' יפה עינים סוכה שם (מ ע"ב).

שביעית תופסת את דמיה

במקרה של קדושת השווי. במעשר שני, גם אם יש בו כעין קדושת הגוף, התורה חידשה את יכולת החילול בגלל הצורך בו כנ"ל. לגבי שביעית, מאחר שהיא כעין קדושת הגוף, אין חילול יכול להסיר את קדושתה (כמסקנת רב אשי). לגבי הפרי השני, שכן יכול להתחלל בשביעית כנ"ל, נראה שבלא חידוש של התורה שקיים מנגנון של חילול לא ניתן יהיה לחלל, שכן לא נאמר דבר כזה ביחס לשביעית, וגם אין כל צורך ליצור מנגנון מחודש כזה כמו שנדרש במעשר שני. נמצא שסברת ר' אלעזר מובנת בפשטות, ולכן נראה שהדרשה שמביא הבבלי כדי לנמקה אינה אלא אסמכתא. ר' יוחנן סבר כנראה כדרשה שהובאה בביאור שיטתו בבבלי, שמאחר שלמדנו את תפיסת הדמים מקודש, בפרי השני שמתחלל בעקבות מכירתו, יש ללמוד שאפשר להעביר את הקדושה ממנו גם בדרך חילול. כמובן, התפסת הקדושה על הפרי השלישי בדרך חילול, אין יסודה בכך שהוא התהווה מהפרי השני, שכן רק במקח ניתן לראות את מקור האיסור או הקדושה כמהווה את הדבר שמתקבל בתמורתו. נמצא שלפי ר' יוחנן, שתי הדרכים של התפסת הקדושה בפרי השלישי שונות באופיין. בדרך מקח היא נובעת לפי הבבלי מכך שהפרי השני, הקדוש בקדושת שביעית, היווה ויצר את חלופיו, ובדרך חילול היא נובעת מדין חילול הנלמד מקודש.

תפיסת הקדושה בדמי שביעית לפי הירושלמי

כאמור, מהבבלי נראה שתפיסת הקדושה בחליפין דומה לתפיסת האיסור בעבודה זרה. בשאר מקורות חז"ל לא מופיעה השוואה זו בין שביעית לעבודה זרה. מחלוקת התנאים הנ"ל (אחרי הע' 3) ביחס לחילופי עבודה זרה, מוזכרת בירושלמי עבודה זרה בתחילת פ"ה, ללא אזכור של דין שביעית תופסת דמיה לצידה.¹⁵ כיצד יש להבינה על פי שאר המקורות? כאמור, מהירושלמי נראה שהדין לגבי דרך חילול נוגע רק לפרי השני ואילך. נמצא שעיקר הדין של תפיסת קדושת פירות שביעית נאמר ביחס למכירה, וכך היא הדוגמה של הברייתא שבמדרש.¹⁶ אפשר שיסוד הדין הוא 'והיתה שבת הארץ לכם לאכלה' (ויקרא כ"ה, ו), שהבינהו חז"ל כדרישה מהלוקט את תבואת השביעית, שבכל אופן יאכל אותה בתורת שביעית, ולכן נקבע שהקדושה נתפסת בחילופים, וכך גם אם מכר את הפירות, את התמורה שקיבל עבורם יאכל בתורת תבואת שביעית.¹⁷

¹⁵ אע"פ שבתחילת אותה הסוגיה מוזכר דין זה כמו בסוגייה המקבילה בבבלי בעבודה זרה רפ"ה.
¹⁶ ונראה שגם משנתנו, מ"ז, מתייחסת למכירה שבמ"ג: "אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין וכו'".
¹⁷ ואע"פ שישנה דרך להתחמק מכך, כמו בסיפור על דבי ר' ינאי שלוו מעניים פירות שביעית ופרעו להם אחרי צאת השנה השביעית (ע"ז סב ע"ב), זוהי רק דרך לעקוף את יצירת הקדושה, שכן אין לקדושה יכולת לחול כשהפרי אינו בעולם.

מחולת המחנים

את תפיסת קדושת שביעית דוקא בפרי האחרון אפשר להבין כהמשך של דין זה. פרי השביעית עצמו נשאר בקדושתו, שהיא כעין קדושת הגוף כאמור. חילופיו, לעומת זאת, לא באו אלא לייצג את קדושת השביעית עבור הלוקט, ולכן ייצוג זה יכול לעבור לחילופים אחרים.

כשמתנה שלא יתחלל

ביחס למעשר שני כתבו ראשונים שישנה אפשרות לחלל על ידי המכירה, אך ישנה (לפי ר' יהודה הסבור שמעשר שני הוא ממון בעלים) גם אפשרות למכור אותו בלא שיתחלל, והפרי יישאר בקדושתו ביד הקונה (קידושין נו ע"א תוד"ה אבל; עבודה זרה סב ע"ב תוד"ה העלה). האם גם בשביעית ישנה אפשרות למכור את פירותיה תוך התנאה שהקדושה לא תחול על הדמים? החזו"א בסי' י סקי"ג כתב שברור שלגבי הפרי הראשון לא ניתן לעשות כן, שכן הפירות 'מהוין לו את הדמים'.¹⁸ לגבי הפרי השני, התלבט החזו"א אם ניתן למוכרו ולהתנות שהוא יישאר בקדושתו ביד הקונה, והדמים שיקבל המוכר לא יתקדשו בקדושת שביעית. החזו"א הסיק לאור דברי הירושלמי בתחילת מסכת מעשר שני (הנ"ל בהע' 12), שלא ניתן לעשות כן. נראה שלאור הביאור הנ"ל לתפיסת הדמים בשביעית, שמטרתה לקבע את קדושת השביעית בידו של הלוקט שמכר את פירות השביעית, אכן מסתברת מסקנת החזו"א.

---

¹⁸ ראו דבריו לעיל בהע' 10.